

Mikä on tavanomaista toimintaa työmatkalla ja miten se vaikuttaa korvaussuojaan?

Tiivistelmä

Asunnon ja työpaikan välisellä matkalla korvaussuoja on voimassa vain sellaisen toiminnan aikana, joka katsotaan työmatkalle tavanomaiseksi. Kirjoituksessa pohditaan mikä on tavanomaista toimintaa työmatkalla, ja mikä taas ei. Työntekijälle voi tulla yllätyksenä, että korvaussuoja työmatkalla vaihtelee tapahtumahetkisen tekemisen mukaan.

Johdanto

Olen aiemmassa asiantuntija pohtii -kirjoituksessa pohtinut, voiko työntekijä tietää poiketessaan työmatkareitiltään, miten poikkeama voi vaikuttaa korvaussuojaan työmatkalla. Tässä kirjoituksessa pohdin, mikä on tavanomaista toimintaa työmatkalla. Korvaussuoja vaihtelee suojan piiriin kuuluvalla matkallakin vielä sen mukaan, minkä toiminnan yhteydessä tapaturma sattuu. Tämä voi tulla työntekijälle yllätyksenä ja korvausratkaisu voi vaikuttaa hämmäntävältä. Kirjoituksessa ei puututa muihin korvattavuuden edellytyksiin.

Vain tavanomainen toiminta on suojan piirissä

Työtapaturma- ja ammattitautilaissa (myöhemmin TyTAL) työmatkaksi on määritelty tavanomainen työssäkäynnistä johtuva asunnon ja työpaikan välinen matka, johon katsotaan kuuluvan myös vähäinen poikkeaminen matkareitiltä lasten päivähoidon, ruokakaupassa käynnin tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. Työmatkan korvaussuoja kattaa siis vain tällaisen matkan. Lisäksi korvattavuus edellyttää, että tapaturma on sattunut työmatkalle tavanomaisessa toiminnassa.

Isaksson Elina

27.1.2022

2(7)

Lain tarkoituksena on turvata työntekijän työmatkan tekemistä. Työmatkaa tehdään monin eri tavoin; kävellen, autolla ajaen, bussissa istuen jne. Tällainen työmatkan teko, johon ei liity mitään ylimääräisiä tekijöitä on yksiselitteisesti juuri sitä tavanomaista toimintaa työmatkalla. Kun sitten matkan tekemiseen tulee jokin lisätekijä, ollaan tilanteessa, jossa joudutaan pohtimaan, onko toiminta edelleen työmatkalle ominaista vai ei.

Tapaturma korvataan siis suojan piiriin kuuluvalla matkallakin vain, jos se on sattunut työmatkalle tavanomaisessa toiminnassa. Tavanomaisuutta arvioidaan lain esitöiden mukaan (HE 277/2014 vp, s. 78) lähtökohtaisesti yleiseltä kannalta mutta myös yksilölliset työpaikkakohtaiset käytännöt tulisi ottaa huomioon. Kaikki toiminta, joka tapahtuu työmatkalla, ei siis kuulu vakuutusturvan piiriin.

Miten tavanomaisuutta arvioidaan?

Lain esitöistä ei saada juurikaan suuntaviivaa sille, mikä voidaan katsoa tavanomaiseksi yleiseltä kannalta ja mitkä voisivat olla seikkoja, jotka voidaan ottaa huomioon yksilöllisesti.

Esimerkkeinä lain esitöissä mainitaan työmatkan osalta tiellä eteen juuttuneen auton työntäminen silloin, kun se on edellytyksenä sille, että pääsee itse jatkamaan matkaa. Työstä johtuvan matkustamisen osalta esimerkkinä on mainittu pysähdykset kulkuneuvon vaihtoa varten. Vähäisten esimerkkien vuoksi korostuu korvaus- ja oikeuskäytännön merkitys tavanomaisuutta arvioitaessa. Oikeuskäytäntöä on kuitenkin tähän mennessä kertynyt harmillisen vähän.

Lain esitöiden esimerkkien valossa voidaan yleisellä tasolla tavanomaiseksi katsoa toiminta, joka on ainakin jossain määrin välttämätöntä, jotta matka voi jatkua. Esimerkkiä auton työntämisestä voitaneen tulkita niin, että tavanomaista toimintaa työmatkalla ei ole auton työntäminen, jos se ei ole oman matkan jatkamiseksi tarpeellista. Tästä voidaan puolestaan johtaa ajatus, että kanssakulkijoiden auttaminen ei kuulu turvan piiriin.

Isaksson Elina

27.1.2022

3(7)

Lain esitöissä ei avata mitä seikkoja voidaan ottaa huomioon arvioitaessa toiminnan tavanomaisuutta yksilölliseltä kannalta. Milloin toiminta voidaan katsoa yksilön kannalta tavanomaiseksi, vaikka se ei sitä yleisesti arvioiden ole?

Lain esitöiden mukaan arviointi on sidottu työpaikkakohtaisiin käytäntöihin. Tarkoituksena ei ole siis katsoa tavanomaiseksi kaikkea toimintaa mitä joku yksilö työmatkalla päivittäin tekee, jos sillä ei ole mitään yhteyttä hänen työntekoonsa tai työpaikkaansa. Toimintaa, joka on tavanomaista jollekin yksilölle hänen henkilökohtaisessa elämässään ilman yhteyttä työhön, ei voida katsoa työmatkalle tavanomaiseksi.

Vakuutusoikeus: ulkopuolisen auttaminen ei ollut tavanomaista matkalla

Oikeuskäytäntöä löytyy vielä vähän, vaikka TyTAL on ollut voimassa jo lähes kymmenen vuotta. Tällä hetkellä puhtaasti tavanomaista toimintaa työmatkalla koskevia julkaistuja oikeustapauksia olen löytänyt vain yhden vakuutusoikeuden (myöhemmin VakO) päätöksen ja tapaturma-asiain korvauslautakunnan (myöhemmin Tako) käsittelyn yhteydessä Takoon on toimitettu yksi VakO:n julkaisematon päätös anonymisoituna.

Vakuutusoikeuden julkaisemassa tapauksessa (VakO 3196:2022 (L)) vakuutusoikeus katsoi, että ulkopuolisen auttaminen ei ollut matkantekoon tavanomaisesti liittyvää toimintaa. Tapauksessa kotihoidossa työskentelevä A oli ollut kävelemässä autolta asiakkaan luo kerrostaloon. A oli auttanut samaan kerrostaloon matkalla ollutta vanhusta, joka oli kaatunut pihassa. A:n taluttaessa vanhusta tämä oli lyyhistynyt ja A oli siinä yhteydessä vahingoittunut.

Vakuutusoikeus katsoi, että **ulkopuolisen henkilön auttaminen ei ollut** sellaista **matkantekoon tavanomaisesti liittyvää toimintaa**, joka kuuluu korvattavuuden piiriin. Ratkaisu oli äänestysratkaisu äänin 4–1. Tämä ratkaisu ei ole kuitenkaan vielä lainvoimainen. Vahingoittunut on valittanut asiasta ja käsittely on kesken korkeimmassa oikeudessa. Mielenkiintoista tulee olemaan miten korkein oikeus asiaa arvioi.

Isaksson Elina

27.1.2022

4(7)

Vakuutusoikeus: Työnkuva vaikutti tavanomaisuuden arviointiin

Takossa lausunnolla olleen tapauksen jälkeen vakuutuslaitos on toimittanut anonymisoituna yhden vakuutusoikeuteen saakka edenneen tapauksen päätöksen.

Kyseessä olevassa tapauksessa kotoaan työpaikalle ennen työvuoron alkua noin klo 7.35 autolla matkalla ollut työntekijä huomasi kesken matkan unohtaneensa työpuhelimensa ja handsfree-laitteensa auton takapenkille. Hän pysäytti auton, haki tavarat takapenkiltä ja liukastui takaisin autoon mennessään. Vahingoittuneen mukaan hänen tuli olla tavoitettavissa klo 8–16 välillä, mutta hän oli kertonut työpuheluista voivan tulla myös muulla ajalla, koska hänellä oli alaisia.

Tako katsoi lausunnossaan, ettei tapaturma ollut sattunut TyTAL 23 §:n kohdan 1 mukaisella asunnon ja työpaikan välisellä matkalla. Auton pysäyttämisenä kesken työmatkan takapenkille unohtuneiden tavaroiden noutamiseksi ei katsottu olevan kyse matkanteolle tavanomaisesta tai matkan jatkamiseksi välttämättömästä toiminnasta, eikä tapaturman näin ollen katsottu sattuneen TyTAL 23 §:n 1 kohdassa tarkoitettussa olosuhteessa. Pelkästään se, että unohtuneita tavaroita oli saattanut tarvita matkan aikana myös työhön liittyen, ei tehnyt toiminnasta matkanteolle tavanomaista. Lisäksi korvauslautakunta totesi, ettei tapaturma ollut sattunut myöskään työssä (TyTAL 21 §). Kyseessä oli äänestysratkaisu 5–2, vähemmistö katsoi tapaturman sattuneen matkantekoon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa.

Vakuutuslaitos antoi asiassa Takon enemmistön kannan mukaisen korvauspäätöksen, josta vahingoittunut valitti tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan (myöhemmin Tamla). Tamla katsoi 13.4.2022 antamallaan päätöksellä tapaturman sattuneen matkantekoon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa.

Vakuutuslaitos valitti Tamlan ratkaisusta edelleen vakuutusoikeuteen. 10.11.2023 antamallaan ratkaisulla VakO 1407/2022 (ei julkaistu, yhtiö toimittanut tiedoksi Takolle) vakuutusoikeus

Isaksson Elina

27.1.2022

5(7)

hylkäsi vakuutuslaitoksen valituksen ja katsoi Tamlan tavoin tapaturman sattuneen matkantekoon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa.

VakO viittasi perusteluissaan edellä mainittuihin TyTAL 23 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin (HE 277/2014 vp).

Vakuutusoikeus totesi, että sen harkinnan mukaan ottaen erityisesti huomioon vahingoittuneen työnkuvasta esitetty selvitys voitiin työpuhelimien ja handsfree-kuulokkeen hakemista auton takapenkiltä pitää matkantekoon tavanomaisesti liittyvänä toimintana.

Vakuutusoikeus antoi siis toiminnan tavanomaisuutta arvioidessaan merkitystä myös yksilöllisille seikoille ja ilmeisesti sille, että kyseinen vahingoittunut tarvitsi työpuhelimia ja handsfree-laitetta myös työmatkalla ollakseen alaistensa tavoitettavissa. Huomioon oli otettu hallituksen esityksessäkin mainitut työpaikkakohtaiset yksilölliset seikat.

Korvauskäytännön linjauksia

Oikeuskäytännön vähäisyyden vuoksi arvioinnissa korostuu korvauskäytännön merkitys. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan (Tako) lakisääteisenä tehtävänä on edistää TyTAL:n mukaisen korvauskäytännön yhtenäisyyttä. Tako antaa vakuutuslaitoksille lausuntoja mm. oikeudellisissa tulkintakysymyksissä ennen korvauspäätöksen antamista.

Takon ratkaisukäytännössä matkanteolle tavanomaiseksi on katsottu lain esitöiden mukaisesti yleisesti arvioiden tavanomainen toiminta sekä toiminta, joka on ollut välttämätöntä matkanteon jatkamiseksi. Korvaussuojan ulkopuolelle ovat jääneet työmatkan tekoon nähden poikkeuksellisissa toiminnassa sattuneet tapaturmat.

Takon lausunnoissa tavanomaiseksi toiminnaksi on katsottu mm. seuraavia toimintoja:

Isaksson Elina

27.1.2022

6(7)

- oman ulosajon jälkeinen hinausauton odottaminen auttamaan pysähtyneen autossa,
- autosta kuuluvan kolinan tarkistaminen,
- autosta poistuminen kolaritilanteen selvittämiseksi,
- auton rengaspaineen tarkistaminen,
- varoituskolmion vieminen tien viereen ulosajon jälkeen,
- auton suojapeitteen laittaminen heti autosta noustua kotipihassa,
- auton laittaminen lämmitykseen työpaikan parkkipaikalla heti työpaikalle saavuttua,
- apuvirran antaminen auton akun tyhjennyttyä,
- kotioven lukituksen tarkistaminen työmatkaa aloittaessa.

Tavanomaiseksi toiminnaksi Takon lausunnoissa ei ole puolestaan katsottu mm.:

- ilkivaltaan puuttumista työmatkalla,
- vahingoittuneen työmatkalla kolaroiman auton valokuvaamista,
- liikenneonnettomuuden uhrin auttamista,
- autoradion antennin säätämistä,
- toisen henkilön auton työntämistä auttamistarkoituksessa, kun auton sijainti ei estänyt vahingoittuneen työmatkan jatkamista,
- kalenterin hakemista auton takapenkiltä henkilökohtaisen puhelun vuoksi,
- koiran taluttamista (tapaturma koiran toiminnan johdosta).

Ajatuksia

Vakuutuslaitosten korvauspäätökset ja muutoksenhakuasteiden päätökset voivat hämmentää päätöksen saanutta työntekijää.

Suurin osa työntekijöistä tuskin tietää, miten toiminnan tavanomaisuutta työmatkalla arvioidaan, ja miten se vaikuttaa korvaussuojaan. Kuten aiemmassa työmatkapoikkeamia koskevassa kirjoituksessa totesin, työmatkaa koskeva TyTAL:n 23 § on hyvin yksityiskohtainen kuten myös sen tulkinnat.

Tulkinnat voivat olla vieraita ja maalaisjärjen vastaisia, jos ei tunne lain esitöitä ja tarkoituksia. Voi olla vaikeaa esim. ymmärtää, että työmatkallakin tavanomaista toimintaa yksilöllisesti

Isaksson Elina

27.1.2022

7(7)

arvioitaessa otetaan huomioon nimenomaan toiminnan yhteys työntekoon tai työpaikkaan. Se, minkä itselle kokee tavanomaiseksi toiminnaksi työmatkalla, ei välttämättä sitä TyTAL:n näkökulmasta olekaan.

Uskoisin, että suurimpana yllätyksenä vahingoittuneelle voi tulla se, että kanssakulkijoiden auttamista ei ole oikeus- ja korvauskäytännössä katsottu tavanomaiseksi toiminnaksi työmatkalla, ellei se samalla ole jonkinlainen edellytys oman matkan jatkamiseksi. Tämän vuoksi onkin erityisen mielenkiintoista nähdä, miten korkein oikeus edellä mainitussa käsittelyssään olevassa tapauksessa asiaa arvioi. Vaikka ulkopuolisen auttaminen ei tulisikaan korvattavaksi TyTAL:n perusteella, voi tällaisessa toiminnassa loukkaantuneella henkilöllä olla joissain tapauksissa oikeus TyTAL:n mukaisia korvauksia vastaaviin, valtion varoista suoritettaviin korvauksiin pelastuslain (379/2011) 103 §:n perusteella.

Toisaalta oikeuskäytännön vähäisyys huomioiden vakuutuslaitosten päätöksistä koskien toiminnan tavanomaisuutta ilmeisesti valitetaan melko harvoin. Tämän perusteella voisi päätellä, että vahingoittuneet ovat hyvin ymmärtäneet vakuutuslaitosten päätökset ja perustelut ja hyväksyneet ne. Päätöksen perustelut ovatkin erityisen tärkeitä silloin kun päätös on jossain määrin ns. yleisen oikeustajun vastainen. Hyviin perusteluihin on jatkossakin hyvä panostaa.